

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnék.
E g y e s z á m á r a 3 0 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

ADVENT.

Ismét elérkezett a szivszorongva várt szabadulásnak, az örömteljes vágyakozásnak ideje. Epekedtünk, vágyakoztunk ugyan eddig is, de mindezek csak gyötrelmeinkre voltak.

Gyöttröttünk az életben és az életért, mely mint a görög hitregék kegyetlen Szaturnusa saját vérével táplálkozik és önönmagát emészti. Gyöttröttünk a kevés örömkért, a melyek megvidámítják a szívet, de a melyek néha úgy el-el apadtak előttünk, mint a sivatagban kanyargó ér a nyári hőség idején.

Gyöttröttünk a szenvedélyek miatt, a melyek összetörik a lelket, s a melyek néha úgy ránk áradtanak mint a hegyről lerohanó patak. Most azonban szabadulást és megváltást remélünk. Magunknak is, hazánkunk is és szent egyházunknak is.

Mert ezek velünk szenvednek és szorongattatnak.

Ime égig ér a prófétáknak jajgatása az ő elhagyatottságuk és elesettségük miatt.

És a toronynál magasabb a gyűlölet lángja, mely az ő homlokukat égeti.

De elhagyatottak az Urnak oltárai is és elhagyatottak és némák a mi falvaink. De hangos a vendégségnek háza és a szenvedély kiáltásai hangzanak a városok utcáin. Felfuvalkodott a gazdag és nem alázatos a szegény és nincs tiszta szívé csak egyis.

Ime sokan elmentek és elsiettek mi töllünk és a kik itt maradtak azok sem térnek meg egymással.

Egyik háznép támad a másik háznépre és nincs a ki itéletet adjon. Azt mondja az erős, hogy enyém a törvény és a hatalom is enyém és azt mondja a gyenge, hogy enyém az igazság és a megtartás az én részemem vagyon.

Nincs pedig nekik sem erejek, hogy megállhatnának, sem hatalmuk, hogy másokat is megtartanának.

Az Istennél van a kegyelem és az Ő szent fiánál az Ur Jézus Krisztusnál a megtartatás. Ő adjon hát nekünk békességet és megszabadulást.

Vándor.

A belhivatalnokok mellékfoglalkozása.

A kolozsvári esetből kifolyólag aktuális téma került felszínre a fenti cím alatt. A Prot. Lapban már foglalkozott e kérdéssel Dr. M. F. tudós lelkipásztor ur. Az általam igen tisztelt derék kartárs ur, nem vindikál — Nagymogulként — csalhatatlanságot magának; másokat is felhiv a hozzászólásra. Nos tehát a dologhoz én is hozzászóllok csekélységem mellett is. Hozzászóllok pedig annyival is inkább, mert a mostanában nagyon is forszírozott szövetkezeti működés miatt, rég akartam e kérdéssel épen e lapban foglalkozni. Tudom ugyan, hogy némely egyházi nagyok lesajnálhatnak, majd feltünnivágyással vádolnak meg; még jó szerencse, ha észre sem vesznek. Hogy is mér írni az, a ki még külföldön se volt?! Előre is eltűrést kérek az ilyen nagy hatalmaktól szerény soraimért: igénytelen véleményemért. A természetben is vannak óriási fenyők és törpe fák is. Nem lehet mindenki egyházi téren se olyan szerencsés, hogy pár havi külföldi sörözésért „ex offo“ nagynak tartassék! Bizony a derék Gulyás Lajos nem így nyilatkozott a lelkészek irodalmi tevékenységéről. Ilyenre serkent mindnyájunkat.

De áttérve már a felvetett kérdésre, előre is jelzem, hogy én más nézetem vagyok mint Dr. M. F. ur, azaz a belhivatalnoknak semmi mellékfoglalkozást nem engednék meg. Ez szerintem oly tiszta bibliai dolog, hogy még vitatkozni se lehet rajta. Csodálkozom, hogy a tudós cikkíró ur, annyira lándzsát tör a mellékfoglalkozások helyessége mellett. Hiszen épen mi tanítjuk, hogy senki két urnak nem szolgálhat. Mi a Krisztus szolgálói vagyunk; a bankban pedig a mammon szolgálják. Hogy egy lelkipásztor szolgáljon Krisztusnak és a mammonnak egyszerre: ez furcsán néz ki. A Krisztus országa nem e világból való: a pénz országa nagyon is e világból való. Mi tanítjuk a pénz szerelme, a világgyötrelme. És mi más a bankoknál való mellékfoglalkozás, mint a pénz szerelme, részben telhetlenség.

Egy bankban foglalatoskodó lelkipásztor — a hol uzsorás kamatokat szednek, — minden csak nem bibliai. Hiszen Krisztus a jeruzsálemi templomban a pénzváltók asztalaikat felforgatá. Nézetem szerini így kellene cselekedni e mai pénzváltókkal is. Vagy papok legyünk, vagy fináncok; de két urnak nem szolgálhatunk. Furcsa fogalma lehet annak a gyülekezetnek a papi hivatalról, melynek lelkésze a bankba beülhet. Bizony szomorú és igaz vád az, a mely a báró Bánffy ajkáról elhangzott. Kár, hogy most hangoztatja a derék főgondnok e keserű igazságot, a

zsinaton kellett volna szigorú törvényt hozni ennek meggátlására. Azzal érvelnek, hogy a lelkipásztornak kötelessége hivatásának anyagi boldogulásban is elősegíteni. Ez igen szépen hangzik ugyan; de én itt is azt állítom, hogy a mi tisztünk nem anyagi célú. Hogy pl. Lukács orvos is volt, ebből nem következhetik, hogy mi lehetünk banki hivatalnokok. Hiszen orvosok vagyunk mi is, ha nem testi orvosok is. Én pedig hivatkozom arra, hogy Judás pénzkezelő volt: s a pénz szerelme okozta veszedelmét.

Sőt én ezek alapján a lelkészek szövetkezeti működéséért se nagyon lelkesülök. Az sem lelkészi hivatás. Általam igen tisztelt és becsült nagy egyházi férfiutól hallottam ilyen érvet, hogy a szövetkezetek alakítása jó eszköz a lelkészi tekintély megmentésére. Ezt nem osztom. Nem osztom, hogy a lelkészi tekintély annyira aláhanyatlott volna; vagy ha igen azt nem szövetkezeti működéssel lehet megmenteni. Megengedem, hogy némi anyagi hasznot lehet szerezni a népnek; de ez a haszon aligha ér fel azzal a mit a „réven“ veszít. A népnek igen erős érzéke van a lelkipásztori hivatás iránt. Mihelyt lelkészét más téren (pláne pénz!) látja forgóldni, kész az ítélet „a mi papunk nem papnak való.“ Vagy ott van pl. a kölcsön megszavazás. Ha könnyen megszavazza a kölcsönt, adósságra juttatja hivatását; ha nem szavazza meg, ellenzi azt, haragot szerez magának a pénz miatt!

Azért szerintem, nem a szövetkezeti működés az, melylyel tekintélyünket fentarthatjuk, hanem a cura pastorális a belmissió. Ez a mi mezőnk. Ez a mi hivatásunk mezeje. Szép és széles mező. Lépünk csak erre, ez a mi munkaterünk. Ha ezen működünk és maradunk, nem fogják mondani. Bánffy báró ur se fog „zsebbeli“ szemrehányással illetni. A belmissió az igazi lelkészi tevékenység. A ki azzal foglalkozik aligha van ideje a pénzváltó asztalhoz ülni. Azt hiszem Szabó Aladár, Kutas Bálint, Szalay nem viselnek bankhivatalt. A betegek látogatása, szegények gondozása, esetleg ifjusági egyesületek, elég dolgot adnak, még kisebb helyen is, hát még nagyobb helyen. Én is foglalkozom ilyen belmissiói tevékenységgel (ezt talán a nem nagyoknak is szabad!) mondhatom a lelki gyönyörűség teljes munka ez! Van szegényeket segélyező együletünk. Itt nyílnak a lelkigyönyör virágai a lelkésznek. A segítettek hálája, az adakozók elismerése kedves lelki gyümölcsök, a banki vagy szövetkezeti foglalkozás nem terem ilyeneket. Ezt Krisztus tanította: amaz a mammon oltára.

E szerint én a belhivatalnokoknak pénzügyintézeteknél való működését nem tartom meg-

engedhetőnek; ilyenről a lelkészeket szigorú tegyelmi törvénnyel eltiltanám.

Végül hangsúlyozom, hogy mivel több lelkészársamat tudok bankoknál működni, én e sorokban egyéneket egyáltalán nem szándékozom érinteni. A miket irtam, elvi szempontból irtam, egyénekre talán nem is gondoltam. Én így vélekedem a lelképásztori hivatásról. Lehet másról nem így.

Egy ízben B. D. esperes is cikkezett az egyházi összeférhetlenségről, kár hogy a zsinaton nem hangsúlyozta azt.

Rémelem, hogy ezen egyéni vélekedésemért nem fog semmiféle Nagy mogul!

Öry Tamás.

Őszinte szó.

Az érem másik fele.

Az őszinte szó nagyon drága, mert ilyen még királyok is ritkán kapnak a mint a költő is megjegyzi. A mi lelkészeink és tanítóink, tanáraink már többször, de mégis nem eleget arra, hogy meg is szokják és fel ne szisszenjenek, ha éle felejük fordul. Különböznem vették volna olyan zokon a Bánffy aposztrofálását. Megvallom őszintén, hogy magam sohasem ültem a kegyelmes ur diadalszekerén és nem tartoztam azon boldog halandók közé, a kik egy nagy politikai állás fényében (akár mult, akár eljövendő) sütkérezni szeretnek. Cserében azonban most sem kiáltozom a „feszítsd meget,” hanem rendes szokásom szerint egy kissé messzé a profanum vulgustól, de mégis *azzal* együtt elmélkedek.

Elmélkedek és úgy találom, hogy az erdélyi egyházkerület mélyen tiszteit *elnöke* egy kissé anarkisztikus nyilatkozatot tett ugyan, midőn kijelentette, hogy nem nagyon fogja respektálni a kerület határozatát, de másfelől úgy találom, hogy Bánffy Dezsőnek, az erős nyakas kálvinistának sok igazsága volt, ha nem is a formában, hanem a lényegben.

Nem abban, hogy a lelkész, tanító és tanár urak jobb megélhetés után törekednek és ezért vagy nagyobb fizetést sürgetnek, vagy a mi egyre megvédő mellékfoglalkozást keresnek; hanem abban, hogy szolgálatuk értéke az egyház és általában a közönség iránt meglehetősen leszállott, ellenben ugyanezen közönség körében nőtt a közömbösség az egyház és még inkább az ellenszenv az iskola iránt.

Mi ennek a körülménynek az oka? sok-

kal nehezebb rámutatni, mint a bajt konstatálni, annnyival is inkább, mert a magyarság olyan osztályáról van szó, melynek szolgálatja eddig nagy jelentőségű volt az egész nemzetre s mely a jelenben is nagy feladatot teljesít. Nagyot a lelkész, ki az evangéliommal az élet nagy miszteriumaiban is világosság és ott is fentartó erő, a hol már a törvény is, a tudomány is hatástalanok. Próféta, az isten embere ő ma is, kinek szolgálata, személyisége a legnagyobb tiszteletre és közbecsülésre tarthat számot. Nagy láng elmék, kik gyilkos betegségek ellen keresnek és találnak gyógyszert, nem nagyobbak mint ő és tudós orvosok, kik a már felismert bajokat gyógyítják, nem fejtenek ki áldásosabb hivatást mint a tanító, a tanár a tudós. A pap az éjszakában gyűjt világosságot, a tanító a nap fényes időben végzendő feladatok felől tájékoztat, fény forrása mind a kettő. Azonban a fénynek árnyéka, a napnak foltjai is vannak és én most éppen ezekről kívánok vallomást tenni, egy egészen subjectív confessiót a mi papjaink és tanítóink működésében jelentkező fogyatékoságok felől, úgy a mint én azt érzem és mások is velem lehet — igazságtalanul — érzik.

A vidéket, a falut még ma is a templom és az iskola tartja össze és a mi papjainknak, tanítóinknak, tanárainknak kellene a városok csaknem azt mondhatom, hogy természetes erkölcsstelenségeit és önző elvtelenségét is mérsékelniök s széthúzó társadalmi osztályok sebeit be- kötözniök.

E helyett azt találjuk, hogy ők is ott usznak az árral, a csendes falusi paróchiákban meglehetősen dologtalanul (szellemi dolgot értek), a városokban inkább a külső hatásokat keresve; érezhetőleg a hatalmi érdeket és uralkodást sürgetve, sem mint a szolgálatot magát.

A templomokban, hol pedig az evangéliumot magyarázzák meglehetősen alább szállítják az igényöket, kívül pedig tulontul éreztetik állásuk fontosságát, úgy, hogy ez a velük való érintkezést meglehetősen nehézkessé, azt is mondhatnám némileg kedvelenné teszi, különösen a világiakra nézve. a kik iránt bizonyos féltékeny animozitással viseltetnek.

Mindennek oka szerintem abban is rejlik, hogy a társadalmi érintkezés formáiban járatlanok, a mit meg is lehet érteni, de én úgy találom, hogy szakismeretük a fogyatékosabb. Annak kell lenni, legalább én annak tulajdonítom az egyházi (beszéd) irodalom hanyatlását.

Oh ezek a prédikációk, ma napság vagy olyan skolasztikus elmefuttatások és chria félek lettek, vagy tudálékos lexiconszerű érteke-

zessé csúcsosodtak, melyekben egészen eltűnt az evangéliom. bánt az érintett társadalmi kérdésekben való tájékozatlanság, vagy pártállás-foglalás.

Azután még ezeket is többször elmondják bizonyos években újra-megújra előadják s erős a gyanum, hogy valami lelketlen receptuárium nyomán haladnak, mint azok a fiatal orvosok, kik szolgailag az egyetemen gyűjtött vényminták után írják fel az orvosszereket. A pap is orvos, a léleknek az orvosa, de erős szakképzettség nélkül inkább csak gyógyszerész, akinek gyógyszer-tárában a legjobb orvosszerek vannak, maga azonban nem igen képes azokat helyesen rendelni.

Leginkább mégis az ugynevezett alkalmi beszédek dicsérhetem, bár temetéseknel itt sok az érzékies felfogás és a mértéktelen dicséret, egyébkor pedig a napi politikának szolgálata és az írásnak bizonyos erőltetett alkalmazása, a helyzet rájárára való vonása riaszt vissza.

Mit szóljak a városokról, hol a lelkészek hivatalos és társadalmi teendőikkel elhalmozva jóformán a templomon kívül mozognak. Itt különben is leginkább az ifju segédlelkészek szolgálnak, a kiknek élénk temperamentuma általában tetszik, de a kiknek élettapasztalata az összes lelkészi teendők elvégzésére még nagyon kevés. Ennek dacára elég kapósak a társaságokban, mert ott vannak s mert fiatalok és nekünk is az arany ifjukort juttatják eszünkbe. Ez a körülmény még sem változtat azon a tényálláson, hogy az ő erejük a rájuk nehezedő teherrel szemben még gyenge, s az ilyen helyeken a lelkészi munkakör nincs teljesen betöltve. Pedig hány helyen rájuk marad a hivatal, nemcsak a nagy városokban, hanem az esperesi, főjegyzői stb. székhelyen is. Önként felmerül a kérdés, hogy a nagytiszteletű főnök urak mit csinálnak? A felelet az, hogy állandóan uton vannak a kerületi központok zsinat, konvent s egyéb helyek felé; szóval adminisztrálnak és politizálnak. Ezt ugyan kevésbé, bár már e téren is mind többen-többen foglalják el magukat.

Jól tudom, hogy mindezek az elfoglaltatások részint az egyház megbízatásából és érdekében végeztetnek, részint az egyház és a lelkészek tekintélyét emelik, de még is azt gondolom, hogy mind a kettőben kevesebb a haszon, mint a kár. Lám ezért vagyok én az egész hivatást igénylő mellékfoglalkozások ellensége, mert azt gondolom, hogy ezek a lelkészt az elmélkedéstől, a tanulástól és az evangéliomba való elmélyedéstől elvonják és működését más irányba terelik.

Szólanom kellene még az iskolákról is,

ha még egyáltalában vannak iskoláink. Bizony, bizony itt se rózsásak az állapotok s hogy nem azok arról a lelkészek magok is bizonyosságot tehetnek. Itt főleg szakképzettség folytán túltengő önérzet, a mi megrontotta a helyzetet. A tanító szembe áll a lelkésszel és szembe áll a szüléssel; a tulságos tudás megfosztja a világos látástól és nem lehet megigazítani, pedig az sokszor ráférne, mert tanítása vagy gépies és magoltatásra hajló, vagy elvész az új módszerek ködében, de ezt megítélni is bajos, mert a régi módu vizsgák már kimentek a gyakorlatból és az uj módú vizsgákon meg jobbára a tanító felel. A mit a szülének is meglehet itélni, az annyi, hogy a gyermekek rosszul olvasnak, írnak és számolnak, hogy a tudás mellett sok nevelétséget is hoztak haza, hogy testi épségükre nincs elég gond. Alig lehet megőrizni a gyermeket attól, hogy rövid látó ne legyen, gyenge gerince elne ferdüljön, stb.

A közép és felső oktatással se vagyunk sokkal jobban, bár itt egészen más a helyzet s az iskolák felszereltségén, a szemléltető eszközök hiányán is sok mulik. A tanári önérzet és uralom azonban itt még fokozottabb mértékben megnyilatkozik és vasvesszővel bírja ellenségét. Mind ezért az állam és a förhetetlen szakrendszer felelősök, de bár melyik legyen is a hiba oka, ez a dolgon nem sokat változtat és a tanárok népszerűtlenségén se, melynek jelei állandóan, szaporodnak. Jó lenne ezekre a jelekre figyelni a tudós tanároknak, mert általános a vélemény, hogy a nagy tudás mellett egy kissé, hogy úgy mondjam nyersek és tulon-tul is idegesek s közülök a köznézet szerint a gyengébb tehetség tartatik a jó tanárnak, valószínűleg azért, mert az humánusabb és ezért mert kevesebbet követel és kevesebbet tanít.

Az akadémiákon és egyetemeken megfordítva áll a dolog, ott meg az a baj, hogy keveset tanítanak, már t. i.: kevés tudományt, egyébként a helyzet ugyanaz, legfeljebb abban változott, s hogy ellentétben a középiskolával, a fegyelemnek alig van valami nyoma. Ezért van asztán annyi kifogás az életpályákra készülő ifjak és az életpályákon foglakozó férfiak ellen, a kik önhibájuk nélkül keveset tudnak, mert kevésre is tanították őket, nem gyakorolják az önfegyelmet, most nem nevelték erre őket, nem szeretik az embert, mert talán tanáraik se szerették őket. Rettenetes példája ennek az a modor, melylyel budapesti theológia volt növendékei tanáraikkal elbánnak. Ime a fiuk, a kik a prófétát megcsufolják, ime a nemezis.

Sokat kellene még elmondanom, ha már ebbe a kényes tárgyba fogtam, de akár med-

dig folytatnám is, csak oda jukadnék ki, hogy én a lelkészt tudósabbnak szeretném és ezért a lelkész-képzés megjavítását sürgetem; a tanítót és a tanárt pedig emberesebbnek.

Messze tértem el a kiindulási ponttól a Bánffy sokat perfraktált kolozsvári nyilatkozata-tól, de legalább őszinteségre törekedtem s valószínű, hogy sokan meg is haragusznak érte. Azok t. i. a kik az én öreges elmaradt megrovásaimat magukra veszik. De a kit nem illet, az ne vegye magára, mert ezeknek a laza és töredékes észrevételek megtételére az egyházam, a lelkészek, tanítók iránti szeretetem indított. Nem is személyeket tartottam szem előtt, hanem állapotokat s azoknak is inkább az árnyék oldalát, a mely körülményt ujjal hang-sulyozok és ha benyomásaimat a jelenből ve-szem is, mégis inkább a jövőre gondolok, a melyet én nagyon fellegesnek és setétnek látok.

Mind e bajoknak az orvosságát én lelkészeink tanítóink és tanáraink nagyobb műveltségében, megfelelőbb képzésében és ennek megfelelőleg nagyobb megbecsültetésben és a mi annak egyik kifejezője, nagyobb fizetésében keresem.

Épen ezért én a melléklóglalkozásokat, ha azok nem az állás természetétől folynak, hanem pusztán kenyérkeresetre irányulnak megengedhetőnek nem tartom. A túlságos kormányzást megszorítani kívánom és a lelkész és a tanárképzésnek az iskolai tantervnek megjobbítását követelem. Azt szeretném, hogy a lelkész legyen lelkész, a tanár tanár; mind a kettő pedig művelt uri ember, kinek nagy tudományánál csak ember ismerete és szerető szíve nagyobb.

Sokat követelek nemde? azonban a legelső tehetségektől követelem ezeket és a legnagyobb jutalomra tartom őket érdemesnek és nem — jövödelmező melléklóglalkozásokra.

Kálvinista.

Az érmelléki egyházmegye rendkívüli közgyűlése.

November 28-án ült össze Székelyhídon az érmelléki egyházmegye rendkívüli közgyűlése, hogy esperesi hivatalába iktassa Nt. Marjay Péter nagylétai lelkészt és országgyűlési képviselőt. A lelkészek és az egyes egyházak gondnokai csaknem teljes számban jelen voltak, míg a tanítók kevésbé voltak képviselve. 10 órákor nyitotta meg Nagy István tiszteletbeli esperes a Kaszinó nagytermében a gyűlést szívre szóló és meghatározó imával. Majd a főjegyző olvasta fel a szavazat-

bontó bizottság jelentését, melyből kitűnt, hogy az egyházak szavazata majd mind Marjay Péter lelkészre esett, a kit is az egyházi elnök Nagy István megválasztott esperesnek jelentvén ki, fölkért a hivatalos eskü letételére. Az új esperes az eskü letétele után a következő, többször zajos éljenzéssel fogadott nagyhatalú beszédet mondotta:

Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei közgyűlés!

Az eskü szavai elhangzása után, midőn esperesi hivatalomat elfoglalom, imádságszerű fohász száll ajkamról a Mindenhatóhoz, kérve kegyelmét, hogyha e nehéz szolgálatra elhívott, adna lelki, testi erőt nekem hivatalom terheinek elhordozásához. Ezután köszönetet mondok azon lelkipásztor társaimnak s amaz kebelbeli egyházaink nagyszámú gyülekezetei presbitériumainak, kiknek bizalma e nagyfontosságú szolgálattal engem megbizott. Impozáns mérvben megnyilatkozott akarata-jokat parancsnak vettem s engedelmessé lettem. Ne gondolja senki, hogy hiúság, vagy tulhajtott ambíció vezetett volna elhatározásomban. — régen tul vagyok eféle emberi gyengeségeken s ha lett volna valaha bennem ilyen féle gyarlóság, böven kielégítésre talált az mástéren több mint egy évtizeden át a közbizalom többszöri megnyilatkozásával; nem egyébb, hanem a magasabb fokú kötelességérzet ösztönzött, hogy a szolgálatot elfogadjam. Egyházaink felvirágoztatása, a nevelésügy előbb fejlesztése a szolgálatban osztályrészeinek, lelkipásztor és tanító társaim iránti igaz szeretet, melyben magamat senki által felülmulni nem engedem, érdekeiknek igaz, hű szolgálata buzdítottak a szolgálat elfogadására. Nagy és nehéz dolgok, melyeknek megvalósításához aggodalom nélkül kezdeni tul bizakodásból való önámítás lenne. Terhes, küzdelmes és nehéz lesz ez a szolgálat, a mint terhes, nehéz, küzdelmes volt mindig azoknak szolgálata, kik a vallás erkölcsi élet terén munkálkodtak az Isten országának e földön való megépítésén fáradoztak. Az Irás mondja: „A mi igánk terhes, de gyönyörűség is.” Terhes, mert sok akadályokkal küzdünk, de gyönyörűség, mert nagy ideálok szolgálatunk s gyönyörűségünk az ideálok fokozatos megvalósulásának látásában és tudatában áll. A mi szolgálatunk örök harc, állandó küzdelem a sötétség, az elfogultság, a tudatlanság, az anyagelvűség, a rideg közöny ellen. Nekünk világosságot kell terjesztenünk a zsenge gyermekik, majd a felnőtt emberek sorában szakadatlanul. A tudomány világával oszlatnunk kell a sötétséget, meggyőződéssé változtatni a kételkedést, hitünk erejével megsemmisíteni a hitetlenséget, felrúzni a közönyösöket, áldozatra buzdítani az anyagimádókat, emberszeretet gyakorlására lelkesíteni az önzőket. Így fejleszteni a vallás erkölcsi életet s napról-napra építeni az Isten országát s mindezt teljesíteniünk kell, *nem erővel, nem hatalommal, hanem az Istennek lelke által.* Pedig sokszor erővel, hatalommal dolgoznak ellenünk, de mérhetlen idők tanúsága szerint az emberi erővel és hatalommal dolgozók, az Istennek lelke által küzdők előtt mindig megszégyenülnek.

Minden korszaknak meg vannak a maga ellenséges áramlatai, meg van a mi korunknak is. A tulhajtott s helytelenül értelmezett liberálizmus, mely törvénykönyvünkbe is iktatta a felekezeti nélküliség szabaddosságát s a nyilvános téreken arra meg nem érett tömegek előtt hirdetett tév-eszme, hogy nem okvetlen szükséges a vallás igazságaiban hinni s hogy nem kell abból lelkiismereti kérdést csinálni, ha valaki nem akar tartozni semmi féle vallási, vagy egyházi társadalom

kötelékébe, a lelkiismeretlen és felelőtlen felbujtó és futkározó hamis atyafiak által felizgatott alsóbb néprétegeknek előtérbe tolokodása, fokozódó vallástalansága, az egyház anyagi támogatásától való idegenkedése: ezek korunkban a valláserkölesi élet munkásainak, az egyház szolgálóinak, tanítóknak, lelkipásztoroknak ideális munkakörülményeik legnagyobbat ellenségei. Ha külön-külön egy-egy ilyen munkásnak szolgálata a maga kisebb-nagyobb munkakörében felette nehéz, mennyivel nehezebb annak helyzete, ki egy ilyen küzdő tábornak, egy egész egyházmegye tanító és lelkészi karának élére állani s vezérévé vállalkozni bátorodik. E helyre jutva bizony én is érzem hivatásom súlyos, nehéz voltát, kivált itteni egyházmegyénkben, hol annyi fogyatkozást kell kiegészíteni s a szellemi munkatér nehézségei mellett oly szembeötlő anyagi nehézségekkel számolni kell. Bizony nem is kevés aggodalommal nézek jövő működésem elé s talán még most is visszatántorodnám, ha nem látnék magam mellett és körülöttem igazi férfiakat, lelkes bajtársakat, kik gyenge erőm fogyatkozásait pótolni fogják mellettem. Itt van mindenek előtt mellettem egyházmegyénknek számos éveken át volt esperese Nagy István, a ki mély tudományával, páratlan krisztusi szelidségével és keresztyéni bölcsességével remélem még sokáig fog támogatni, segítségemre lenni hasznos tanácsaival. Ez az érdemekben megőszült férfiú nem az egyházmegye bizalmatlansága folytán, hanem az előre haladott kor kényszerítő hatása alatt lépett vissza nehez, felelősségteljes állásától a megérdemelt nyugalomba, a hová mindnyajunk őszinte tisztelete és ragaszkodása kíséri őt. Itt van további egyházmegyei gondnokunk a buzgó lelkes férfiú, ki tudásával, kitartó buzgalomával, első sorban lessz segítő társam nekem. Itt van a kipróbált, törhetlen, lelkes vezérkar, a jegyzői egyházi és világi tanácsbírói testület eddig tanúsított buzgalma, önzetlen sikeres munkakódása bátorit, lelkesít engem s megnyugtat a felől, hogy igaz küzdelemben rendíthetetlenül kitartanak velem. Itt vannak: összes lelkipásztor és tanító társaim, mind megannyi lelkes harcossal, küzdő katonáival a vitézkedő anyaszentegyház nagy céljainak. Őket itt látva, buzgalmokat ismerve, hűségükben bizva eloszlik minden aggodalmam s bizalmukat bírva, élükön erősnek érzem magam.

Midőn e mai nappal esperesi szolgálatomat megkezdem, most a kiindulás küszöbén jelezni kívánom szolgálatom irányelveit. Kijelentem, hogy ez állásomban senkinek sem akarok feljebbvalója lenni, de a munkából, a szolgálathoz vezéri részt követelek magannak. Szolgák szolgálja leszek olyan értelemben, hogy minden egyes munkatársamnak, ha a szükség kívánja segítségére és támogatására mindig készen állok. A szoros értelemben vett hivatalos eljárásokon kívül, a netalán egyes egyházakban, gyülekezet és lelkész, vagy tanítók között felmerülő ellentéteket, összeütközéseket nem ex cathedra szerű pásztorlevelekkel, hanem kívánatra személyes megjelenés által a közvetlenség hathatósabb befolyásával igyekszem elintézni. A lelkipásztori és tanítói tekintélyt, jogot és hatáskört mindenkivel szemben megvédelmezni és szilárdítani nemesak hivatali, de férfias kötelességemnek ösmerendem. Tanító és lelkipásztor társaim részéről, hogy a kötelesség teljesítést az ügy érdekében meg várom: magától értetik, mert akkor tarthatunk csak jó rendet, tekintélyt s követelhetjük anyagi helyzetünk javítását, ha kötelességeinknek nagy szigorúsággal megfelelnünk. Pedig anyagi helyzetünk a tanítók és lelkipásztorok fizetés rendezésének kérdése napirenden és előtérben van. Új állásomban

egy akarok lenni azok közül, a kik ezt állandóan felszínen tartják s mind eddig, úgy ezután is gyenge erővel, de nagy erélylyel küzdeni fogok minden téren azért, hogy az 1848 XX. t. c. szellemében fokozatos állami segítséggel közmegelegedésre ez a kérdés gyülekezetünk tagjainak megterhelhetése nélkül úgy oldassék meg, hogy a tanítói alapfizetés, minimuma 1600, a lelkészi fizetés minimuma a zsinat által is már elvben elfogadott 2400 korona legyen. Közel jövőben szentesítve lesz új egyházi törvényünk; ennek életbeléptetése a gyakorlatba kivitele, kivált annak adózásra vonatkozó része nagy és nehéz feladatot hárt reánk. El kell azt végeznünk, mert annak életbeléptetése után a nyereség államsegély megosztásával kisebb egyházaink anyagi helyzete észrevehetően javulni fog s ezzel is könnyebb lesz majd a mi szolgálatunk.

Imre Nt. és Tek. egyházmegyei közgyűlés ezeket kívántam nagyfontosságú szolgálatom ez első órájában kijelenteni. A mondottak megtartására magamat ismételtelen kötelezem, az egyházmegyei gondnok ur, a tisztikar lelkipásztor és tanító társaim presbitériumi támogatását, bizalmát szeretettel kérem, magamat mindnyajunk jóindulatába ajánlom; esetleges tévedéseimért gyarlóságaimért jóindulatu elnézésüket kérem, Istentől áldást kérek egyházmegyénk tisztviselőire, lelkipásztoraira, tanítóira s összes gyülekezetünk minden hiveire.

Az új esperes nagy hatást keltett beszéde elhangzása után Fényes Endre gondnok, a tanácsbírók részéről Vecsey Sándor üdvözölte az új esperest. Nagy szabású üdvözlő beszédet mondott a tanítók nevében Hajdu József kiskereki tanító, tanítóegyleti elnök. Ez a mély képzettségű, eles logikájú, előadásában annyi szabotosságot tanúsító jeles tanító nemcsak társainak már eddig is elért kitüntetését, hanem a lelkészeknek is méltó elismerését érdemli meg.

Delben a kaszinó helyiségében közös ebéd volt, a melyen szebbnél-szebb köszöntők hangzottak az új esperesre, a nagy szeretetnek örvendő gondnokra Fényes Endrere, a kinek ama kijelentése, hogy hátralevő életét egészen az egyháznak akarja szentelni, — nagy lelkesedést keltett. Babós János világi főjegyző, Magyar Miklós világi tanácsbíró felköszöntőjéből teljes meggyőződést szerezhetett az ember, hogy az érmelléki egyházmegyében a világiak lelkes tábora áll munkára készen a lelkészek mögött. Igen kedves jelenet volt az, a midőn az ebédelő társaság elhatározta, hogy Balogh Ferenc főiskolánk kiváló teológiai tanárát azon alkalmából, miszerint egyik volt tanítványát esperessé választották, — táviratilag üdvözli.

Biztató jeleket láthatott mindenki a jövőre nézve az egyházmegyének ezen rendkívüli közgyűlésén. Az új esperesnek az egyházi ügy terén kifejtett eddigi működése ismert erélyessége, a néppel való bánni tudása, erős érzéke a gyakorlati élet iránt — mindez szép garancia arra nézve, hogy az egyházmegyének bizonyos tekintetben zátonyra jutott hajóját kiszabadítva válságos helyzetéből nyugodtan és biztosan tudja vezetni a bekövetkező viharok és megpróbáltatások között.

Diószegi pap.

A kisszántói ev. ref. egyház történelme.

(Folytatás.)

Veress Imre távozása után 10-ik lelkipásztor. *Kocsis József*, ki paptamási-i lelkészi állomását Veress Imrével elcserélte, s 1872 év April 24-én ez

uton jött ide, hol 3 évtizeden keresztül szolgált, és életét is itt fejezte be.

Egyszerű ember, de hű pásztor. A feltűnés, a zajos munkásság nem kenyerre, ám híven és igazán forgolódik a reábizottakban nemcsak itt, de az egyházmegyén is, hol az egyházmegyei pénztárnoki tisztet évek hosszú során át viselé. Vezetése alatt minden nap terhe elintéztét nyer, sőt e mellett mindig előre is néz a jövőbe, s a nagyobb költségeket igénylő építkezéskéhez jöveleve gyűjti az alapot, hogy mikor eljő az építés ideje, már álljon is némi összeg rendelkezésre és így minél kevesebb kivetéssel kelljen megterhelni az egyház tagjait.

Az 1879 év Augusztus 31-én tartott presbyteri gyűlésben (18 sz.) már jelenti, hogy a templom és torony kül és beljavitása szükségessé válik nemsokára, de mivel az egyháznak tőkepénze nincs, a jelen terméketlen év miatt pedig saját családi szükségeket is csak nehezen teljesíthető egyháztagok áldozatot hozni aligha volnának képesek, hogy a majdan szükségelt kiadások annál biztosabban fedezhetők legyenek javasolja, hogy a takarékmagtárnak kikölesönzött pénzei és a magtári buza egy biztos részéből befolyandó összeg fordítassék erre a célra. — És csakugyan a gyűlés ilyen értelemben határozván ekkor is később is több ízben, így gyűjtögetik lassan az alapot, a pénzt, hogy készületlen ne találja őket az előre látható renoválás. Ámde minden igyekezet mellett sem tudják idejére összehozni a teljes összeget, mert egy véletlen szerencsétlenség folytán sokkal hamarabb küszöbön találják a szükségét, mintsem gondolnánk.

Szomorú napra virrad az 1882 év Augusztus 16-án a gyülekezet. A reggel tiszta, derült de a napfolytában egyszerre csak hirtelen zivatar kél, vakító villám csap le a toronyra és lángbaborítja azt teljesen. Az összefutott nép az oltáshoz lát azonnal, de a toronytetőzet mégis leég, s a templom zindelyfedelét is csak úgy tudják megmenteni, hogy azt derékban kettőfürészelik.

E nagy csapás bár megszorítja, de még sem veri le őket végképen. Mintegy az Ur intését látják benne, hogy eljött az ő háza építésének ideje. S midőn másnap Augusztus 17-én gyűlésre jön össze az egész egyházközség, rögtön elhatározzák az építést, s Bordás János és Sütő Sándor nagyszalontai építésszel még ugyanezen évben felépítetik a templomot 1350 o. é. frt. költséggel. S hogy okos dolog volt az előre készülés, mutatja az, hogy e költségből csak 600 frtot kellett birtokaránylag kivetniök, melyet 3 év alatt le is fizettek a mi megint igen helyes eljárás, mert a jövő nemzedéket nem sújtá teherrel. A toronyt ezuttal villámháritóval is ellátják, mely 70 frtba került, s meg van ma is.

Még el sem telik azonban 2 évtized, s az 1900-ik évben és torony ismét renoválásra szorul, s az 1900-ik évben Puskás Albert és Balogh Imre nagyszalontai építésszel vállalták fel és végzik is el a munkálatot 1045 frtért. — Azonban ezt a költséget sem viselik a hívek teljesen mert ebből 200 frt. a politikai község 200 frt. pedig az ekkori uradalmi tulajdonos Báró Königswarder Herman adománya — melynek ellenértéképpen az egyház az uradalmi ref. cselédségre építési költséget nem vetett. — 45 frt az egyház folyópénztárából nyer fedezetet, s így csak 600 frt. lett 3 évre birtokaránylag kivetve, mely összeg szintén be lett fizetve az utolsó krajcárig. A jövő nemzedékre belőle semmi nem hárul, elég lesz annak egy is az a teher, mely majd reá néz, csak elbirják. De elbirják, ha atyáik nyomdokait követik. — Ime a mit készítettnek, annak árát ki is fizetik. Milyen ellentétben áll ez eljárással a mai haladás, mely nem

tud másképen boldogulni csak úgy, ha miat mankóra amortisatiós köicsönökre támaszkodik. Vajjon nem rejt ez magában az egyházak jövő fejlődésére veszedelmet? Ingatlan szerzéseknél nem de egyebeknél? Nagy kérdés.

Nem hagyhatom említés nélkül hogy ez utóbbi renoválás folytán felette csinos átalakítást nyert templomunk, melynek ezuttal vörös rézfödéllel ellátott tornya a nap sugaraiiban vakitón tündököl, s a körötte elterülő gyümölcsfák között és a közvetlen tőszomszédságban levő uradalmi park százados gesztenyefáinak előterében kellemes és kedves képet nyújt.

De nézzünk még néhány följegyzésre méltó eseményt.

A Vas Ferenc és neje által adományozott nagyobbik harang az 1886 évben megreped. Ezt az egyház önteti újra Horner Henrik nagyváradai harangöntővel a mikor a régi felirat mellé e harang új feliratot is kap: Ujra öntette a kis-szántói ref. egyház. 1886. N.-Váradon. s árát a magtári alap jövedelméből fedezik, bizonyosságul annak, hogy helyes kezelés mellett ime a magtár sok jó szolgálatot tesz az egyháznak ott is, hol nagyobb kiadások állanak elő.

E harang költségeinek fedezése hát sok gondot nem okozott de annál nagyobb aggodalmakra adott okot az iskolaügy, melybe már nemcsak az egyházi, hanem a politikai hatóság is beleszólt s kívánta a tanterem kibővítését miután az — a mai rozant tanítóilaknak egyik szobája lévén a tanterem — a növendékek befogadására szűk vala. Az egyházi előjáróság azon okon, mert az uradalmi cselédség nagyjából más vallásu gyermekei tették tulzsufoltta a létszámot sőt teszik máig is, a tanfelügyelőség tanácsadása folytán községivé akarja változtatni az iskolát, hogy így az uradalom is kötelezve legyen a fentartási költségekhez hozzájárulni. Ez esetben felet viselte volna. Miután azonban az e célból összehívott egyházközségi közgyűlésen kevesen jelentek meg, ily nagy fontosságú ügyben a megjelentek határozni nem mernek, s ez a terv teljesen elesik. — Az 1890 július 13-án tartott presbyteri gyűlés aztán olyan értelemben határoz (13 sz.) hogy a tanterem kibővítése szükséges költség 3 évre vettessék ki, s egyuttal az uradalom is keressék föl a segélyadásra. S hogy jó dolog vala a segélykérés, mutatja az, hogy reményen felül részesülnek abban, mert Báró Königswarder Hermann tulajdonos 500 frtot adományoz egy új tanterem építésére. — Mindenesetre bőkezű adomány ez, melynek értékéből mint sem von le az a körülmény hogy a lakosok közül igen sokan úgy tekintik azt, mint az egyházzal szemben a báró által megnyert utpernek fájdalomdíjját. Egy gyalog ut vitt a lelkészlak előtt a templomtéren át a másik utcára, mely a kastély parkját is keresztül szelte s így a rés miatt azt nem lehetett egészen bekeríteni. Beszélük, hogy a báró kérte az egyháztól és községtől ez ut elzárhatását mely esetben ő az egyháznak több ezer frt. adományt teszen. S mivel ebbe az egyház, illetve a község nem ment bele, perre került az ügy, mely a báró javára dönt s így az egyház a kilátásba helyezett nagyobb összegű adománytól elesett. Ha ez a közszájon forgó hír igaz, hiba volt az egyházzal szemben a békés megegyezés elejtése. — Ezért adta volna a nemes báró az iskolaépítésre a fentemlített 500 frt. mintegy kárpótlásul, melyből csekély hozzáadással az 1892-ik évben építették fel a tanítóilakhoz toldva az új tantermet 5 öl hosszúságban 3 öl szélességben 1 1/2 öl magasságban Szücs József helybeli lakos által 670 frt. költséggel.

Ez a tanterem van meg ma is, de az egyházi és politikai felettes hatóság már ennek a kibővítésére is felhívott bennünket, mert a létszámhoz képest szűknek bizonyult ismét csak az uradalmi gyermekek nagyszáma miatt. S hogy mennyire meg is nővelik ezek a létszámot annak bizonyítására álljon itt a múlt 1905 évi kimutatás. Iskolaköteles gyermek volt 1905 évben 81. — Ebből a ref. vallású községi lakosok gyermekeire esik 38, — uradalmi cselédgyermek 38, — községi más vallású 5. — Ime e számok elég érthetően beszélnek, midőn elmondják, hogy a községi lakos ref. egyháztagok iskolaköteles gyermekei még annyian sincsenek, amennyien a másik oldalon és mégis őket terhelne a kibővítés költsége. Bizony ez az ügy még csak a kezdet stadiumában van, határozatba ment az uradalom újbóli felkérése a teljes költségek viselésére, s hogy miként oldódik meg a legkedvezőbben a jövő titka. Az egyházra nézve mindenesetre nehéz kérdés, mivel szemben úgy érezzük magunkat, mint az a tanuló, ki tanárától azt kapván latin feladvány gyanánt, hogy írja le azon érzéseket, melyeket egy hegyorom megmászása előtt, s arra indulása közben érez az ember, csak ennyit irt dolgozatul utinam supra essem vajha már fenn volnék.

És éppen így vagyunk a temetővel is. Ez az egyház tulajdona, s községi temető hiányában mindenki ide temetkezik díjtalanul valláskülömbőség nélkül. Amíg a községi ref. családok tagjai közzül egy sirba 5—6 is eltemetetik addig a folyton hullámozó mintegy 40 családot alkotó uradalmi cselédség minden halottja számára külön sírhelyet foglal el s közel az idő, hogy ennek következtében ez a temető kérdés már a múlt század nyolcvanas éveiben foglalkoztatta az egyházi előljárást anyyira, hogy az 1887 évi május 15-én tartott presbyteri gyűlésben kimondják, hogy ezután az uradalmi cselédeket nem engedik a temetőbe temetkezni. E határozatot a május 30-án tartott egyházközségi közgyűlés is magáévá teszi (16 sz.) mivel azonban ezt az uraság séreimesnek tartja egy újabb gyűlésben a presbyterium az egyházközségi közgyűlés nevezett határozatát fentartja ugyan, de annak gyakorlati kivételét ezuttal célszerűnek látja bizonytalan időre felfüggeszteni. (1887 okt. 2. gyűlés. 24 sz.) — Itt azonban a dolog még nem ér véget. Később is előkerül ez ügy, s csak akkor nyer félig-meddig befejezést midőn a temető csakugyan betelven, az egyház új temető vásárlására nem hajlandó nemcsak anyagi ereje hiánya miatt, de azért is, mert kicsiny határunkon földet venni nem is lehet. Mindenkinek kell a magáé. S midőn e célra alkalmas területhez a község sem jut, ajánlatot tesz az egyház a községnek hogy a régi temető folytatásaként az ezzel kapcsolatban levő egyházi földekből mintegy 500 négyszöglet 300 frtért a községnek elad ha erre a felettes hatóság beleegyezését megnyeri. E vételár 150 frt. fele összegét az uradalmi tulajdonos báró a községi főbírónak át is adja de mert a vétel a község felettes hatóságainál akadályokra talált, az elfoglalt terület megmarad az egyház birtokában s mint temető ennek tulajdona ma is. A 150 frt. az egyház tőkésíti. Szükség törvényt ront itt beteljesedett pedig nem lett volna szabad az alapító Dobozy családból adományképen nyert egyházi földet így céljától elvonni.

(Folyt. köv.)

Keresztesi Károly,
ev. ref. lelkész.

Egyházkerületünk őszi közgyűlése.

(Folytatás.)

Ő inkább most óhajt leszámolni velem. Azért ajánlja az igazgatótanács javaslatának az elfogadását. dr. *Kőrössy Kálmán* képviselő nem merne arra álláspontra helyezkedni, mit dr. Baltazár Dezső annak a kijelentésével foglalt el, hogy a kollokviumi kényszer eltörlése a tanárra nézve kényelem. (Felkiáltások: nem azt mondta!) A gr. Tisza István gondnok érveit a kényszer fentartása mellett igen komolynak tartja, sőt azt sem hallgatja el, hogy sajnálja, hogy éppen a tanárok sürgetik az eltörlést. Tanulás nélkül tudni nem lehet; az ifju embernek pedig természetes hajlama a kötelesség elhanyagolása; ezen a fölöttök állóknak kell segíteni. A kolozsvári egyetem tanáraitól tudja, hogy oda innen kerülnek a legjobban vizsgázó ifjak, a hol fenn áll a kollokviumi kényszer. Tessék nézni a budapesti elbukott vizsgázók nagy számát, kiknek jókora percentje azt sem tudja, mi a jog! Gr. Tisza István ugyan megeáfolta dr. Kun Bélát, de ő pótolni kívánja azt valamivel. Dr. Kun Béla állítja, hogy anyagi és erkölcsi veszteség éri kollegiumokat, mert nem egyetemi rendszer-felétörekszünk, s létszámunk apad. De fogyatékos az ő statisztikája. Hát másutt nem apadt a létszám? Ha így volna: az csak egészséges tünet volna. Részéről károsnak tartani, ha a magas létszám címén jutnánk egyetemhez. Ha gr. Tisza István szerint az ifjuságnak kategóriára való osztás: káros: szerinte ez erkölcsi vérmérgezés. Hiszen ezzel csak azt látná, hogy csak azoknak kell tanulni, akik szegények. Nem fogadja el az igazgatótanács javaslatát. *György Endre* egyházmegyei gondnok nem fogadja el a gr. Tisza István megkülönböztetését, de érzi, hogy egyetértünk mindnyájan abban, hogy a kényszer fentartása kívánatos, még a tanszabadság mellett is. A kényszer feladását csak az opportunitás kívánja. Ő is ezzel a meggyőződéssel jött ide, de ez most megváltozott. A tanárkar korábban közvetítő eljárást próbált. Fontos dolog, hogy ifjuságunkat szorítsuk a magas képzettség-szerzésre. Tisza István gróf optimista, mikor azt hiszi, hogy a mai áramlat megszűnik, bár a szülők is ellene vannak. Ő pessimista, mert úgy látja, hogy az áramlattal előbb-utóbb meg kell alkudni. Dr. *Kun Béla* záró szavában jelzi, hogy létszámra vonatkozólag nincs kész kimutatás kezénél, de tudja, hogy a népesség Pozsonyban, Eperjesen, Egerben és Pécsen nőtt, csak Kassán van ingadozás, míg a ref. jogakadémiákon állandó a hanyatlás. Az egyformatlanság más intézeteknél is fennáll, a jótéteményeket aszerint osztják. Tanulmányi szempontból is hátrányos a kollokvium, mert az előadásoktól sok órát elvon. A tulnyomó többségnél általánosságban a nem tanulási hajlammal találkozunk, egy jókora rész most se jelentkezik kollokviumra, a rendes időkben kollokválók száma csak 30%. De ha erre nem hivatkozik, kénytelen hivatkozni a szülők nyilatkozatára, kik a sok díjas kollokviumok miatt drágának tartják a mi jogakadémiánkat. A szemináriumi oktatással nagyobb eredményt tudnánk elérni. Dr. *Baksa Lajos* az anyagi károsodásra megjegyzi, hogy a tanintézet nem is nyereszkes vállalat. Elvezetettel hallgatta ugyan a Balogh Ferencz érvelését, de megjegyzi, hogy ő nem kér abból a szabadságból, mely más credményt idéz elő az ifjuság 60%-nál mint 40%-nál. Milyen szomorú az egyetemi vizsgák eredménye! Míg a pályáknál kvalifikációk állanak fenn: addig a kollokviumi kényszerrel eltörlőni nem lehet. Ajánlja a maga indítványának az elfogadását az Erröss Lajos módosításával. Szavazásra bo-

csáttatván a kérdés: az igazgatótanács javaslata mellett 8 (nyolc) szavazat nyilatkozott, és így a nagy többség a kollokviumi kényszert a szakvizsgákról kötelezett tantárgyakra nézve fentartja, e rendszer az 1907/8 tanévben lép életben.

Debrecen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága még 1904 évben 4458 sz. a. kelt közgyűlési határozata szerint évi 10,000 koronát szavazott meg a bölcsészeti fakultáson felállítandó két tanszék javadalmazására, folyósítását azonban a tényleg bekövetkezett szükséglet feltételéhez kötötte. A folyósítás érdekében az egyházkerületi elnökség újabb megkeresést intézett a nemes városhoz, egyúttal a vallás és közoktatásügyi minisztériumhoz is kérdést tett a betöltendő két bölcsészeti tanszék nyugdíjjal való ellátása iránt. Ezekkel kapcsolatban a közgyűlés elé került az akadémiai tanácsnak az új bölcsészeti tanszék pályázati hirdetményére vonatkozó véleménye. Az igazgatótanács javaslata az, hogy két tanszékre pályázat hirdettessék meg, még pedig az akadémiai tanároknál magasabb fizetéssel, a tavaszi közgyűlés ejtse meg a választást s az új tanárok az 1907/8 tanévre foglalják el tanszéküket. A képzés egyetemi magántanári kvalifikációhoz köthessék s ha ilyen pályázó nem találkoznék: a megválasztandó 4 év alatt legyen köteles megszerezni a kívánt minősítést. A vallás és közoktatásügyi minisztériumtól a nyugdíjkérdésben az a megnyugtató válasz jött, hogy míg a megválasztandó tanárok a jogakadémián foglalkozást nyernek, addig az országos tanári nyugdíjintézetbe való felvételük akadályba nem ütközik. Az igazgatótanács véleményével szemben Sass Béla egyh. ker. egyházi aljegyző két irányú indítványt terjeszt elő. Nem akar ugyan — úgy mond — az *akadékoskodás* gyanújába kaveredni, mindamellett indítványozza, hogy a betöltendő két új tanszékre oly javadalommal hirdettessék meg a pályázat, mint a minő javadalmazásban a többi akadémiai tanárok részesülnek; ha pedig ez az indítványa nem fogadhatnák el, egy újabb indítványban azt indítványozza, hogy a többi bölcsészeti tanárok javadalma is az új tanárok javadalmazásának összegére emeltesse. Rámutat azonban arra, hogy ez körülbelül 6400 k differenciát von maga után, a mit a X-ik csoport (bölcsészeti fakultás) jövedelmére kellene hárítani, ezt pedig a költségvetés adatai szerint ez a pénztári csoport már nem bír meg.

Sulyok István esperes jelzi, hogy a főiskolai igazgatótanács a Sass Béla itt is előadott indítványát már megvitatta. A Sass Béla kifogása három irányú, mind a három iránnyal könnyű leszámolni. Sass Béla első sorban abból indul ki, hogy az igazgatótanács mostani javaslata túl megy az egyházkerület legutóbbi ülésén hozott határozaton. Ezt ő megengedi, de azt kérdi, hogy ha túl megy: hát miért ne menne túl? ... A másik kifogás abban csucsosodik ki, hogy anomalia lenne még magasabb javadalmazású állás szervezésében akkor, a mikor a többi tanszékek javadalmazása a régi marad. Erre megjegyzi, hogy régi vágyunk megvalósítására vonatkozó elhatározásunkat ilyen *kicsinyes körülmény* ne zavarja, s nem is zavarhatja. A mi a javadalmazások fedezésére vonatkozó matematikai számítások tételét illeti, kijelenti azt, hogy itt csak az a kérdés s más nem is lehet, ha vajjon a két új tanszék javadalmának az ellátására van-e kellő fedezet? miután ez meg van: nincs semmi akadály annak, hogy az igazgatótanács javaslata elfogadtassék. Sass Bélának egyik indítványát sem fogadja el.

Eröss Lajos tanácsbíró csak röviden óhajt e kérdéshez hozzá szólni, hogy a *Sulyok István* megnyugtató érvelését valamivel kiegészítse. Egyáltalán nem várta, hogy Sass Béla a maga indítványát itt is előterjessze. Az igazság az, hogy *ma már* a régi fizetésre ide *tudós férfiat* nem kapunk. A multkor meghívni szándékolta tudós azóta akadémiai tag lett s a kolozsvári egyetem tanárává neveztetett ki. A mi a javadalmazás különbözőségét illeti: rámutat, hogy a külföldi egyetemen sem egyforma a fizetés; Máramarosszigeten sem egyenlő sőt (— maradunk csak magunknál —) itt Debrecenben is különböznek az akadémia tanári fizetések, mert hiszen néhány régebbi tanár* természetben való lakást nyer, kapja ezenkívül a több holdra terjedő háztulajánosi földet és a kaszálók hasznélvezetét. Ez őt, (a ki mindezekben nem részesül. Ref.) — úgy mond — nem bántja. Meglesznek ezen a fizetésen, míg javítani nem lehet; de a Sass Béla indítványát elfogadhatónak nem találja; elfogadja az igazgatótanács javaslatát.

György Endre egyházmegyei gondnok véleménye az, hogy a régi fizetés mellett legyen meghirdetve a pályázat.

Gróf Degenfeld József főgondnok ismerteti a maga számításait. Ő úgy gondolja, hogy abból a tekintetből, hogy megfelelő képzettségű tanárok legyenek megnyerhetők, az igazgatótanács által javasolt magasabb javadalmazást kell biztosítanunk az új tanszékek részére; két tanszék javadalma fedezetet talál a Debrecen város alapítványában a mennyiben ez kiegészítést igényel, a még szükséges összeget hordozhatja a X. pénztári csoport, mely nem juthat deficitbe, már csak azért sem, mert a mint a bölcsészeti oktatás kezdetét veszi: a br. Eötvös-Kollégiumra fölvevett tanárjelöltek évi 2000 koronás segélyezése megszűnik. Szavazásra kerül a dolog, Sass Bélának azon indítványát, hogy a két új tanszék javadalma a régebbi akadémiai tanszékek javadalmazásával egyenlő legyen elveti. Következett a Sass Béla 2-ik indítványa, hogy t. i. az első indítvány elvetése esetén a többi bölcsészeti tanszék javadalma is felemeltesse. Az elnökség szavazásra hívta fel a közgyűlést, az indítvány elfogadása mellett egyedül az indítványozó Sass Béla állott fel és így ez az indítvány sem találkozott elfogadással.

A szavazás eredménye láthatólag kellemes hatást gyakorolt a közgyűlés tagjaira. E közben állott fel *Sulyok István* esperes, s fájdalommal konstatálja, hogy főiskolánk egyetemmé való fejlesztése megkezdett, a mióta a multkori közgyűlés idején történtek következtében a leglelkesebb harcok kedvét veszítvén, az egyházkerületi egyetemi bizottság elnökségéről s több bizottsági tag a tagságról lemondottak. Annak feltétlen tudatában, hogy a közgyűlés minden tagja egyet ért és együtt érez ő velem, mindnyájok nevében kéri az egyházkerület főgondnokát, hogy a bizottsági elnökségről való lemondását méltóztassék visszavonni, s vele együtt a lemondott tagok is vegyék vissza lemondásukat, vegyék kezökbe újra egyetemünk ügyének vezetését s emeljék győzelemre annak lobogóját. A közgyűlés lélekes éljenzésben tört ki, egy szívvel és lélekkel csatlakozott a *Sulyok István* kéréséhez. *Gróf Degenfeld József* főgondnok a bizodalom szokatlan méretű megnyilatkozása előtt nem zárkozhatott el. Kijelenti, hogy lemondott az elnökségről akkor, a mikor úgy tapasztalta, hogy a közhangulat az ő meggyőződésével nem egyezett meg. Most, mikor látja, hogy ez a hangulat teljesen megváltozott: visszaveszi a lemondást, mit a közgyűlés nagy örömmel vett tudomásul.

* Közöttük az indítványozó is. Szerk.

A Szártory alpra kisebb ösztöndíj mellett Jancsó Lajos joghallgató folytatólag felvétetett.

A theológiai kar fölterjesztése a theol akadémiák tantervének revisiója s egységesítése tárgyában, melynek készítésére a 26—1906 sz. konventi határozat adta az alkalmat, felterjesztetik az egyetemes konvent elé.

Dr. Tóth Lajos jogakadémiai tanár az államtól tudományos tanulmányra 1000 k. segélyt nyervén, a folyó tanév 2-ik felére szabadságoltatott.

A gimnáziumi felügyelő alapos, nagy gondnal és körültekintéssel készített évi jelentése megnyugvással vétetett tudomásul. Utasítottak a tanárkarok, hogy a felügyelői észrevételeket tegyék gondos tanulmány tárgyává.

Az állami felügyelettel megbízott tankerületi középiskolai főigazgató a látogatásakor szerzett tapasztalatok fölött meglepedését és örömet fejezte ki, mit a közgyűlés megnyugvással vett tudomásul.

A célba vett gimnáziumi építkezés szükségeire Debrecen sz. kir. város 400.0000 k. segélyt kész nyújtani, azonban, a segélynyújtást bizonyos feltételekhez kívánja kötni. E feltételeket e célból egybehívott közös értekezlet tüzetes tárgyalás alá vette, s elfogadhatóknak találta, melynélfogva a helybeli egyházközségnek eddig gyakorolt jogai épségben hagyatnak,* a város a kollegiumi gazdasági tanácsban két taggal képviselteti magát, az igazgatótanácsban szintén kettővel. Az új gimnáziumi építető bizottságba a város egy tagot küld. Ezekkel szemben az egyházkerület képviselője is erősítettik a gazdasági tanácsban két, az igazgatótanácsban több taggal. Fontos kikötés, hogy a gymnásium állani kezelésbe soha sem bocsáttatik. Az igazgatótanács elfogadásra ajánlja a feltételeket, azzal a kikötéssel, hogy a város részéről küldendő képviselők csak református vallásuk lehetnek, *Eröss Lajos* tanácsbíró kijelenti, hogy az előterjesztett javaslatot aggodalom nélkül nem fogadhatja el. Meggyőződése az, hogy az egyházkerületi elnökség is csak a vis majornak engedve fogadta el ezeket a súlyos feltételeket. Ime, a vallás és közoktatásügyi minisztériumtól leiratot vettünk, melynélfogva a gymn. tanárok fizetését az állami összegre kiegészíti, anélkül, hogy magának ezért jogokat követelne. Ha mi a városnak jogokat adunk, csorbát ütünk autonomikus jogainkon. S ha e csorbát jó közlelől megnézzük: akkor fogjuk meglátni annak a nagyságát. Vessünk számot csak a kérdés arithmetikai oldalával: olyan szavazati erőt adunk a városnak, hogy azért az államtól, sőt a pápistáktól is kapnánk annyit, ha nem több ellenértéket. Ime a város a helybeli pápistákkal szemben sokkal udvariasabban bánt el. mert jóllehet, követelt ugyan magának bizonyos befolyást, de miután Schlauch, a váradi pápista püspök a propositiókat visszautasította: tudomása szerint a város a befolyástól elűtett. Ő kedvezőbb stipulációk nyerhetése céljából visszatenné az ügyet az elnökséghez. Ez a meggyőződése, és ezt nem hallgathatta el.

Körössy Kálmán képviselő információval világítja meg a helyzetet s reméli, hogy azzal az aggodalom eloszlik. Jelen volt a városi közgyűlésen, a mikor szó sem volt autonomia megcsorbításáról. Már csak azért sem szeretné, ha az *Eröss Lajos* tanácsbíró aggodalma itt közhangulattá válnék, mert hiszen a várostól még újabb áldozatokért is fogunk zörgetni. Köztudomás szerint már egy értekezlet volt tartva, hol állást kíván-

* Könnyű volna rámutatni a Jakób hangjára, midőn a város a kollegiummal szemben esőkönyös álláspontra helyezkedő egyházközség illuziórius jogainak avult sővényéhez rakja a gyámolókat. Majd később hozzászólhatunk még. Szerk.

tak foglalni az egyetem létesítése érdekében. Kapcsolatban áll ez a Hortobágy hasznosításával, ennek alkalmából tekintélyes terület kiszakítása remélhető egyetemünk céljaira. Tehát midőn újabb s nagyobb segédelmet is várunk, nem opportunus az igazgatótanácstól is ajánlott formulát el nem fogadni. A közgyűlés el is fogadta azt.

Az üresedés alá jutott Fráter Gedeon családi alapítványi helyre egyhangulag Fráter Tibor vétetett föl, mint a ki már régebbi tanuló is, s szorgalmának s jeles tanulói voltának állandóbb jeleit adta, de meg, mint derecskei lakos, ellátás tekintetében hátrányban áll egy másik, helybeli születésű és lakásu tanulóval szemben.

A Szártory alapítványra folytatólagosan Jancsó Gyula az alatt a feltétel alatt vétetett fel, ha gym. bizonyítványát és beiratkozását igazoló okmányát bemutatja. A kérdés elintézésével az elnökség bizatott meg.

Az érettségi vizsgálatokról szóló jelentések, a tanítóképző intézeti igazgató különféle jelentései, miniszteri leiratok tanulmányi kérdésekben, tanítóképző intézeti évről vizsgáról szóló esperesi jelentés, könyvtári muzeumi s egészségügyi jelentéstételek minden különösebb észrevétel nélkül tudomásul vétettek. Dr. Tüdös Kálmán főiskolai orvos lemondása kiváló érdemeinek elismerése mellett elfogadtatott s az elnökség kéretett föl, hogy az állással járó teendők ellátva felől rendelkezék, kijelenti a közgyűlés hogy bár a főiskolai orvos némileg a szakmájához tartozó tantárgy előadásával foglalkozik is, azért az orvost nem tekinti tanárnak. A pályázat meghirdetendő, s az egészségügyi bizottság és az akadémiai tanács véleményével ellátott terjesztessék fel a pályázat eredménye a választás megtarthatása céljából a tavaszi közgyűlés elé. A választás a közgyűlés joga. November 14-én délután birósági ülések voltak, a közgyűlés 15-én reggel folytatta a tárgyalást.

(Folyt. köv.)

Külföld.

Német egyházi szemle.

(Vége.)

Az osztrák evangéliumi mozgalom egyik hathatós előmozdítóját *Rosegger Pétert* a híres stájer író az uralkodó az urak háza tagjává nevezte ki. A költőknek ily nemű kitüntetése Bécsben nem szokatlan dolog. Grillparzer is tagja volt a felső háznak valamint az aristokratikus születésű Grün Anastasius — családi néven Auersperg Sándor gróf. De Rosegger ilynemű kitüntetése annyival is inkább feltűnő mivel fölvilágosodott lelkületének az által is jelét adta miszerint nagyobb összeget hozott össze prot. templomok és imaházak fölépítésére. Ezt a kitüntetést az klerikalis osztrák sajtó meglehetősen hidegen, sőt ellenséges indulattal fogadta.

Az osztrák ultramontánok különben az utóbbi időkben erősen szervezkednek. Szervezetök élén egy központi bizottság áll, a melybe a püspöki konferencia egy tagot választ. Minden püspöki egyházmegyében van püspöki bizottság megerősített alapszabálylyal. Az elnök választása a központi bizottság beleegyezésétől és a püspöktől függ, a ki ezenkívül egy képviselőt küld a püspöki bizottságba. Valamely tartomány egyházmegyéi országos szervezetté alakulnak. A birodalmi szervezet központi tanácskozó gyűléseket rendez a melyek az

egyházmegyék elnökeiből állanak, — továbbá rendezik a képviselők gyűlését; minden egyházmegye 100 ezer hívó után küld egy képviselőt, végül az általános osztrák katolikus gyűlést.

Ausztria ó *katholikusai* f. év augusztus 15-én tartották Grácban XXIII. zsinatjukat. A zsinati értesítő szerint az elmúlt két évben 2589 lélek lépett át az ókatholikus egyházba. Legtöbb átlépés esik Dessendorfra (543), Bécs (543), Olmütz — Friedland (465) és Grác Leonbenre (404). Prágában az egyedüli cseh községben 83 átlépés történt. Prágában ezen átlépés az orosz-orthodox egyház érdekében kifejtett agitáció eredménye. Ezen agitáció következményei nagyon tulzottnak voltak akkor a cseh lapokban előadva. Mindössze 50 ember csatlakozott az orthodox egyházhoz. Az 1906-ról szóló felévi értesítő is mintegy 500 lélek szaporodását jelenti. A lelkek száma 23 ezer. A lelkeszi állások száma változatlanul megmaradt. Az államsegély iránt való kérelem eredménytelen volt. Nincsen megoldva még a püspök kérdés sem. Új imaházat szenteltek fel Reitendorfban Schönberg mellett Isehl közelében. Ellenben a schönbergi ókatholikus egyháztól elvettek a Katalin templomot a melyet eddig a város rendelkezésére bocsátott. Egyedüli organumok a Freie Kirchenstimme. A róma-ellenes mozgalom megindulása óta 10817 lélek csatlakozott az ókatholikus egyházhoz.

A *protestáns népiskolák* helyzetéről Ausztriában igen érdekes értekezést tartott f. év szept. 15-én Kappus Adolf lelkész Reichenbergben Csehország. Ekkor tartotta ugyanis az osztrák evangélikumi szövetség évi gyűlését. Az értekezés alap gondolatai a következők voltak: 1. Az iskolai eszményünk itt az evangélikus ausztriában a német evangélikus egyházi iskola 2. Az evangélikus iskolák csak ott bírnak létjogosultsággal a hol a többi helybeli iskolákkal anyagilag is kiállják a versenyt s tekintet nélkül a más vallású tanulókra 3. A mi egyházaink nagy része evangélikus iskolák nélkül van és marad, de azért az ilyen egyházak nem bírnak kevesebb értékkel s felekezetiileg nincsennek veszélyeztetve. Mi egyházunk érdekében az iskolai ügy fejlődése iránt a legnagyobb érdeklődéssel vagyunk. 4. A birodalmi népiskolai törvényt úgy kell tekintenünk mint a protestáns szabad gondolkodásnak jelentős diadalát. 5. Az 1883-ban megkezdett klerikalizálás az iskolának nem egyéb mint a vatikáni politika támadása. 6. A mostani klerikalizálás oly veszedelem a mely ellen teljes erővel kell küzdenünk.

Széles körben keltett feltűnést az osztrák kultusz-miniszternek már több esetben hozott azon határozata miszerint a felekezeten kívüli gyermekek vallásoktatásban nem részesítendők. Turnauban egy munkás a katolikus egyházból kilépett s felekezeten kívülivé lett. Csak polgári házasságot kötött és a gyermekek, a melyek ezen házasságból származtak, nem keresztelték meg hanem felekezet nélkülieknek nyilvánították. A múlt évben ezen munkás legidősebb leánya iskola köteles lett és az atyja nem járatta vallásórára. A turnai iskolai tanács hivatkozással a birodalmi iskolai törvényre elhatározta hogy a gyermeknek részt kell vennie a katolikus vallásoktatásban. Ezen határozatot megfélebbezte az atya az országos iskolai tanáchoz s ez kimondta hogy a gyermek mivel semmiféle valláshoz nem tartozik, — vallásoktatásban való részvételre nem kötelezhető. A miniszter is, mint említettük több ízben így határozott.

Hogy mennyire igyekeznek Ausztriában elnyomni a szabad szellemet, semmi sem mutatja jobban mint

a *Masaryk este*. Masarykot a cseh protestánsok vezetőjét vallás megsértése címen vád alá helyezték, de Prágában május 24-én felmentették holott a perek egész halmazával akarták lehetetlenné tenni Masarykot és társait 1. Vallás megsértési per Masaryk ellen. 2. Ugyanez pártbeli társa Dr. Kalandra ellen. 3. Vizsgálat lelkész társa Duschek ellen Kolinban. 4. 308 Katecheta sértési pere Masaryk ellen, a mely két ízben is tárgyalatot. 5. Per azon diákgyűlés elnöke ellen, a melyben Masaryk beszélt — még pedig a kormányképviselője ellen tanusított engedetlenség miatt. Valamennyi per fölmentéssel végződött. Különösen a május 24-ik. fölmentés súlyos vereség volt a klerikálisokra nézve. Ismeretes, hogy az osztrák püspöki kar minden befolyását felhasználta e perben, sőt még a miniszter tanácsban is tárgyalták a Masaryk ügyet. A per iráni való érdeklődés igen nagy volt egész Csehországban. A kimenetele általános meglepetést keltett. A nyilvánosság kizárása a tárgyalásokról arról tanuskodik, hogy mennyire féltik ausztriában a hivatalos egyházat holott pedig csak néhány ártatlan szóról volt kérdés a melyeket Masaryk január 24-én egy diákgyűlésen mondott. Masaryk azon állítása esett vád alá hogy a vallásoktatást ki kell zárni az iskolából. Ehez az állami ügyész a következő magyarázatot adta: Masaryk az ő thémájának a fejtegetésénél oda concludal hogy minden vallásoktatás az erkölcs tan a dogmák és a csodákról szóló tan körébe esik és hogy a tudomány a mely különben a többi tantárgyak felett uralkodik nem jöhet ellentétbe a valódi erkölcstannal de nemcsak a dogmákkal és a csodákkal. Masaryk nem foglalt állást a vallásoktatás eltörlése mellett hanem csak az egyház és a család körébe óhajította utalni s ezáltal megsemmisíteni a kényszert a vallás érdekében. De még ilyen tisztán elméleti fejtegetések is államellenesnek látszanak Ausztriában, ha azok nem katolikus embertől erednek. Továbbá vallásértést találtak a következő szavakban is: miféle Isten volna az a ki nek hatalma érvényesítésére politikára és rendőrségre volna szüksége; általában figyelemre méltó hogy az állami ügyesség fentartotta a vádat, holott a 300 akadémiailag képzett emberekből álló gyűlésen egyetlenegy tanu találtak Masaryk ellen a rendőrbiztos, a ki a gyűlést feloszlatta. Minden más tanu ellene mondott rendőrbiztosnak, sőt sikerült megingatni esküjének a hitelességét is. A fölmentés előre látható volt. Egy azonban tény marad hogy egy vallásos gondolkodó egy beszéd miatt a melyben a vallás érdekében a vallásoktatás reformálásáért felszólalt az osztrák hatóság által a püspökök közreműködésével vallásértés ürügye alatt perbe fogattatott.

E kép szomorú voltát csak neveli a klerus által felbujtatott katolikus hitoktatók szerepe ebben az ügyben. Ők — a mint mondták — hivatali állásukban érzik magukat sértve Masaryk fentebbi fejtegetései miatt. — Óh világosság mikor jön el a te országod az osztrák atyafiakhoz!

Veress István.

Biró Antal.

B.-Derecskén, az ev. reform. papi-testület egyik kiválóan rokonszenves és érdemes tagja hunyt el november 18-án, hosszú szenvedés után.

31 évig, működött a nagy derecskei ev. reform. egyház élén mint lelkipásztor. Erdemeinél csak az őt ért szenvedések voltak nagyobbak. Életrajza a következő. Hajduszoboszlón született, 1844-ik esztendőben. Atyja Bíró Sándor, járásbíró, nagytekintélyű és közszeretethen álló uri ember volt. Lángeszű Antal fiát előbb Aradon, majd Debrecenben iskoláztatta. A fiatal Bíró Antal mindkét helyen kitünő előmenetelt tanusított. Gimnáziumi tanulmányai végeztével egy évig jogot hallgatott. Az Istentől szívébe oltott hajlam igyekezetet azonban csakhamar a papi pálya-felé irányította, melyre finom lelkülete, végtelen jósága, mindeneket átölelő emberszeretete, színarany jellege, megalkuvást nem ismerő becsületessége, mély vallásossága, gyönyörű szívéhez szóló hangja, beszédmodora egyenesen predesztináltak.

Midőn theologiai tanulmányait befejezte Szabolcs-on működött mint rektor-tanító, honnan azonban csakhamar visszatért Debrecenben hogy, mint Balog Péter superintendes ur lelkésze, kizárólag papi hivatásának éljen.

Alig tíz hónap múlva már rendes lelkészül hivta meg Abaujszikszo.

Szikszo-n töltötte megpróbáltatásokban oly teljes élete legboldogabb éveit. Ottani tartózkodása alatt vezette oltárhoz szíve választottját, az alsó zempléni esperes egyetlen leányát, Körösi Erzsébetet. Az apai boldogságnak is itt örvendezett először.

Öt esztendőt töltött Szikszo-n, melyek eltételével a derecskei nagy és diszes egyház élén foglalt helyet, mint annak lelhipásztora egész elhunytáig.

Az 1874-ik esztendő június havában költözött Derecskére. Itt azonban az Ur már csak kevés boldog évet ajándékozott neki. A mi a jóknak, nemeseknek, embertársai közül kiválóknak oly gyakran jut osztályrészül — az ő osztályrésze is örökös meg nem érdemelt szenvedés volt, nyilvános és magánéletében egyaránt.

Gyermekei közül, zsenge korban, többet elragadott a halál. Legidősebb lánya korán bus özvegyiségre jutott. Csupán három középső leánya látásán örvendezhetett, mert az ötödik, a legifjabb, messze távozott a jó apa mellől, hogy Amerikába kövesse szintén lelkész férjét. Egyetlen fiacskája pedig még kiskoru.

Előbb hosszú kínos elmebaj gyötörte, a világtalanságtól való felelem keserítette meg életét. Majd rendkívül fájdalmas eszozos baj.

Szenvedéseit anygali türelemmel viselte mindenkör. Zugolódó szavát ki sem hallotta. Gyötrelmei ellenére szerette az életet. S midőn a szószékbe ritkábban léphetett fel, akkor is buzgó írásbeli tevékenységet fejtett ki az egyház ügyeinek vezetése körül.

Az 1904-ik évben, Karácson első napján maga kívánta hirdetni újra a szószékből Isten ígését.

S ott a templomban, a szószékben — ott jegyezte el őt a halál anyala.

Gyönyörű hangja, mely annyira ki tudta fejezni az érzés minden árnyalját mely mindenkor elemi erővel rázta meg a még oly fásult lelkeket is — talán soha sem zengett szívéhez szólóbban soha sem töltötte be hatalmas erejével jobban a templomot.

És akkor . . . az ina végén . . . elakadt szava. Esméletlenül halottként hozták le a szószékből. Soká vívódott akkor a halál anygával míg erős szerzetete még egy darab időre elűzhette magától.

Onfeláldozó hitvesének szeretetteljes ápolása még megtartotta az élet, de nem az öröm számára. Azóta lassan-lassan de föltartóztatlanul egyre sorvadt.

Szenvedéseit mint igazi férfi hősiesen, mint valódi pap zugolódás nélkül tűrte.

Bizott Isten csodatevő hatalmában, abban, hogy még visszanyeri legalább részben egészségét. S akik szerették, iparkodtak őt ezen hitben megtartani.

Újbbi időben azonban már nem használt a gyöngéd ámitás. Mert az intéző körök rendelkezése folytán fiatalabb s erősebb kezeknek kellett átadni az egyház vezetését.

S bár szomorú állapotában mintegy áldás lehetett volna reá nézve, hogy válláról le veszik a terheket, a váratlan csemény, a nagy lelkirázkodatás, reménytelen állapotának világos megismerése, újra ágyba döntötték a beteg embert. A tudat, hogy munkásságára már nincs szükség, megtörte lelkét, s a megtört lélek már nem tarthatta fern erejével, mint eddig, lörekeny testét.

November 18-ikán lehunyta jóságos szemeit, s véget ért áldásos élete.

Derecske református egyháza méltán feljegyezheti az 1906-ik esztendőt a nagy veszteségek éveit közzé. S lesújtott családjával együtt keserűen zokog fel mindenki, ki csak egyszer is hallotta a szószékből büvösen édes igehirdető szavát. Nemes lelke már az égben, áldás és béke lebegjen mindörökké porai felett!

*

Nagytisztelétű Bíró Antal ur temetése melyet egykori kedves káplánjai végevték november 20-ikán ment végbe. Szakadó esőben — az ég is megkönnyezte! Mégis óriási részvét mellett. A templomban Elek István sárándi lelkészszép imát mondott. A gyászoló családtól Veres Bálint henczidai lelkész bucsuztatta el gyönyörű elmélkedéssel a „szeretés“ és „feledés“ről Koporsóját koszoruk özöne fedte, s nagy néptömeg kísérte utolsó útjára.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A zsinat.** A kormány által ajánlott módosítások tárgyában rövid gyűlésre jöttek össze a zsinat tagjai. A létszám nem volt teljes, mert többen betegség vagy más ok miatt nem jelenhettek és az elnökségnek nem volt módja a póttagok behívása tárgyában intézkedni. Így elmaradt a többek között nt. Kiss Albert is a debreceni egyházmegye képviselője. A tanácskozás és a határozathozatal három napot vett igénybe és azok során ritka egyértelműséggel fogadták el a kormány által ajánlott módosításokat, melyek leginkább az országos törvényekkel való egyezésre vonatkoztak és a jus advocatiae körül forogtak. A zsinat ez alkalmat használta fel arra, hogy hódolatát testületileg fejezze ki Ő felsége előtt, ki a bemutatott atyákat kegyelmes megszólításával tüntette ki. E megszólítások során szó esett a 3 millió kor. államsegélyről és arról is, hogy a ref. egyházat még több is megilleti és pedig 16 millió korona. Br. Bánffy Dezsőnek idevonatkozó őszinte szavait látható érdeklődéssel hallgatta a felség, ki mint alkotmányos király egyházunknak is leg-

első védője és oltalmazója. Vajha meghallanák az ő kegyelmes szolgálai és miniszterei is.

— **Templomszentelés Fenesen.** A tiszántuli ref. egyházkerület szalontai ref. egyházmegyéjébe kebeleztetett Fenes ref. egyház községében lakó egyháztagnak örömmünnepek volt november hó 4-én. Ugyanis ekkor szenteltetett fel a — 6000 korona költséggel — megújított 100 éves templomuk. Már reggel 7 órakor, a nenezeti színű lobogónak a toronyban kitűzése után kezdett gyülekezni a nép a templom eleibe s csakhamar impozáns tömeg állott a templom előtt. 9 órakor megkondultak a harangok a templom tornyában s a hívek bementek a templomba. Beharangozás után 9 ref. lelkész palástosan vonult be s templomba u. m. Dr. Márk Ferencz okányi lelkész egyházmegyei tanácsbíró, s esperesi megbízott, Kassay Béla tenkei Bagdi János egyházmegyei tanácsbíró anti, Bottyan Pál belényesi Szatmáry István remetei, Vajda Mihály gyantai Győri József tárkányi, Sipos János belényes-ujlak és Makay Elek fenesi lelkészek. A felálló és gyülekezeti ének után, melyet Kajdy Gyula fenesi újonnan választott kántortanító orgonakisérettel vezetett, felment a szószékbe dr. Márk Ferencz egyházmegyei tanácsbíró s okányi lelkész s mondott egy kitűnő alkalmi imát megrezegtetvén kenet és buzgóságjeljes imázásával a szíveket és lelkeket melyeken a fokozott örömméret hangjai futottak át. Majd az Uri ima buzgó elmondása és közének után nyomban a szószékre ment fel Kassay Béla tenkei lelkész s felvette szentbeszéde alapigéjét, melyből kivont tételek nyomán tartott egy szépen átgondolt és kidolgozott, biblikus szövegszerű, kellemes hanggal kitűnő hang és taglejtéssel előadott a hallgatóság figyelmét mindvégig lekötött, szép alkalmi beszédet, melyet egy rövid, kerekded, megható fohászszól fejezett be. A felszentelő-beszéd után (egy vers énekeltetvén, az Ur asztala elébe állott) Bottyan Pál belényesi lelkész megkeresztel két csecsemőt, egy fiúskát és egy lánykát. Majd Bagdi János egyházmegyei tanácsbíró anti lelkész állott az Ur asztala elé kiosztotta az Ur vacsorát Szatmáry István remetei lelkész köri iskolalátogató segélyével mintegy 500 léleknek. Legelőbb mintegy 34 konfirmált iskolás vette fel az Ur vacsorát, azután két nem fungált lelkész, azután a férfi és női-hívek, végre a funkciót végzett lelkészek. Szatmáry István remetei lelkész fejezte be buzgó beszéd és imával a szent aktust. Végre Makay Elek az ünneplő egyház buzgó és fáradhatatlan lelkésze olvasta fel csengő hangon érdeklődést keltve az egyház ügyesen összeállított rövid történetét, végül megáldotta a híveket. Az ünnepélyt az egyház által adott gazdag ebéd követte, melyen több alkalmi magvas dikciók hangzottak el. Így folyt le az ős Bélavára romjaihoz közellevő Fenesen a százados megújított templom felszentelési ünnepélye. Lélekemelő ünnepély volt ez. Örömkönyvek csillogtak a szemekben e templomszentelési ünnepség lefolyása alatt. Dicséret illeti az egyház presbyteriumát élen buzgó lelkészével s az egyháztagnak kik elhatározták templomuk renoválását és azt végre is hajtották. De mindezek fölött legyen dicséret és dicsőség Istennek kinek segélyével ezt az emberek megcselekedhették. A templomszentelésen szolgáló lelkészeknek és az ünnepély fényét emelt notabilitásoknak s mindazoknak, kiket idevonzott az Ur háza iránti szeretet, legyen köszönet, legyen áldás rajtuk és családjaikon.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület történelme című mű I. kötetét némi késedelmekkel e hét végén fogom szétküldeni a megrendelőknél. Dr. Barcsa János tanár.

— **Esdő szó a könyörület szívekhez.** A tiszántuli reform. egyház kerület érmelléki egyházmegyéjének két kis egyházát, a vedres-ábrányi anya és a monospetri leány-egyházunkat a szélvihar és tűz elemi csapások 1887. évben és 1905. évi szeptember hó 12-én nagyon meglátogatták; 1887. évben és 1887 szélvihar a vedres-ábrányi egyház templomtornyát döntötte le, s az azon idő óta fával lett pótolva, 1905. évi szeptember hó 12-én pedig a tűz a monospetrii régi, festett mennyezetű templomunkat, az előlkönyörgői lakást és iskolát hantvasztotta el. Ezen nagy mérvű elemi csapások által okozott károkat a hitfelekezet és tagjai, szegénységük miatt, csakis úgy pótolhatják, ha abba más jó szívű egyének is bármily csekély adománynyal segítik. Felelőleg azért esedező szavunkat a könyörület szívekhez, ez egyházak nevében és megbízásából, mint a mely egyházakat mindenfelől nyomoruság, homályosság, keserűségnek sötétsége és homályba vette körül, (Es. VIII. 27) hogy bármily csekély adományukkal segítsenek az elemi csapások által elpusztított épületeinknek felépítésében, hogy ezekben újból dicsérhessük az Urat és az ő kegyességét, s neveltethessük gyermekeinket továbbra is. Tehetetlen 30—30 családból álló, szegény Monospetriben csak három család a földdel is bíró ref. egyház tag; Vedresábrány épen oly tehetetlen kicsiny egyházainkban is had legyen közöttünk (Solt. CXXVI. 2., 3.) hogy beteljesedjek a mi nyelvünk vigassággal és a felebaráti szeretet által megsegítve mondhatjuk: hatalmas dolgokat cselekedett az Ur mivelünk, azért vigadunk. A begyűlt adományokat kérjük Veress Ferenc építész bizottsági pénztárnok monospetrii lakoshoz küldeni. A gyűjtő ívet pedig a vedresábrányi ref. lelkészi hivatalhoz visszaterjeszteni. Vedresábrány, 1906. november 27. Bihar megye. K. Szabó József, ev. ref. lelkész. Nagy Mihály, vedresábrányi egyház részéről. Dobozy Mihály, monospetrii egyház részéről építészeti gondnok.

— **Kérelem.** A vedresábrányi és monospetrii csapásokkal látogatott egyházak kérelmező szövegét a múlt év végén és e f. év első hónapjaiban a tiszántuli egyházkerület egyházaihoz megküldöttem. Mély tisztelettel kérelmezem a kérőiveknek, főleg monospetrii, még mindig a megsemmisülés szélén álló leányegyházunk megmentése érdekében lehető segély adományoknak is gyűjtése mellett visszaküldését. Az örvényben fuldokló segélyért kiált és könyörög. Egyebet mit sem tehetünk tehetlenségünkben. A honnan azért az adomány megtagadása vagy a kérés iv e f. évben vissza nem érkezik, kénytelen lennék, egyházaim meghiztatása szerint, a segedelem reményében, szenvedő egyházaim, főleg a megmentendő monospetrii leányegyház érdekében, mély tisztelettel és a csapás és veszedelem érzetéből származó alázatossággal az itt beküldött kérelmezésünkkel ismét zörgetni. Legyen szabad azonban itt kérem a Nagytisztelétű lelkész urat, és az egyházaknak Nagytiszteletű elöljáróit méltóztassanak ezen hivatali kötelességből folyó megterhelés alól felmenteni, ha kívánni sem lehet, hogy az első ker. egyházaknak Csel. II. r. versében foglalt eljárása, de legelőbb szívük indítása szerint.

— **Henczidáról.** A múlt Vasárnap avattuk fel az új keresztelő-készletünket, lelkész által, prédikáció után, az Urasztala mellett tartott beszéddel és imádsággal. Régi keresztelő-edényünk megavult, sem a kereszttség sákramentoma méltóságának, sem a mai kor fejlettebb izlésének nem megfelelő volt már. Megviselte a nagy idő. Anyakönyveink első kötetében róla ezt a feljegyzést találtam 1787, márcz. 7 hó kelettel: „VI. vagyon egy keresztelő kannácska cinből, és ahoz való nagy czin

Tal, melyben az szokott állani. És ez szokott tartatni a Templomban lévő asztalon, ahoz való kék Materiával beterítve." Ha 1787-ben készült volna is, immár 119 éves. Eljött az ideje, hogy újról gondoskodjunk. Gyűjtöttünk a nők között, a minnek az eredménye 105 kor. 16 fill. lett. Az új keresztelő-készlet mint Löffkovits Arthur debreceni ékszerésztől vásároltunk, 88 koronába került; az összegyűlt összegből még megmaradt 17 kor. 14 fill, a presbitérium határozata szerint, istentiszteleti célokra fordították. Az új keresztelő kannára ez a felírás van bevésve: „A hencidai ev. ref. egyház részére készítették a hencidai nők. 1906.” Mert hiszen más vallású nők is hozzá járultak filléreikkel. Vajha legyen ez kedves áldozat a mi Istenünk előtt; vajha a lelkek üdvösségére szolgálja ezt a szent célt, melyre vetetett; vajha legyenek a mi Megváltó Krisztusunknak hű követői, a szülőknek igaz örömei, a kik ezzel az új keresztelő készlettel anyaszentegyházunkba bevetetnek. 1906. dec. 3. Veress Bálint.

— **Iskolaavatás.** A gyulai ev. ref. egyházközség folyó év. november hó 18-án tartotta új iskolájának avatási ünnepélyét. Az ünnepélyen zsufolásig telt meg a nagy iskolai terem a hívek seregével. Az ünnepélyen többen szép szavakban fejtették ki Mikolay György közsegi jegyző, egyházi főgondnok érdemét azon áldozatkészsége, vallásos buzgósága és tevékeny munkálkodásaert, melylyel ez idő szerint egy iskolát és egy magtárt épített fel az egyházközség szegénysége mellett a nélkül, hogy a hívek csak egy fillérrel is terhelve lettek volna, s hogy saját költségén egyéb tekintélyes értékű adományai mellett tornaszereket is állított fel. Az egyháztagok lelkes éljenzések között nyilvánították elismerésüket, köszönetüket, és hálataljes tiszteletüket főgondnokunk iránt s kérték, hogy továbbra is támogassa szegény egyházunkat s vezesse annak ügyeit, mert csak úgy remélik annak további felvirágozását.

— **Pénzügytan.** A Stampfel-féle Tudományos zsebkönyvtár egyik legújabb kötete. Dr. Kovács Gábor debreceni jogakadémiai tanár „Pénzügytan” c. munkája. Atekinthető, tömör összefoglalásban ismerteti ez a munka az államháztartás rendjét és elveit, elkerülve az elméleti vitákat és az egyes pénzügyi intézmények részletes történetét; a mely a gyakorlat embereinek nincs is szükségük. Ehelyett modern, szociálpolitikai felfogás tükröződik a kiváló szerző egész munkáján, amely figyelemmel van elejétől végig a teteles törvények vonatkozó határozataira és rendszeresen tájékoztat az államháztartás közigazgatási és közjogi vonatkozásairól is. A pénzügyek elmélete iránt érdeklődők számára nem igen ajánlhatnánk alkalmasabb könyvet Kovács Gábor „Pénzügytaná”-nál, amely igen használható segédkönyve a kereskedelmi iskoláknak és a jogi vizsgákra készülőknek egyaránt. Az értékes munka, mely a Tudományos zsebkönyvtár 187—188. számú kettős füzeté 1 korona 20 fillér. Megszerezhető minden hazai könyvtár útján. Ugyan e könyvtárban jelent meg már több volt és jelenlegi debreceni jogtanár munkája Dr. Barta Béla és Kun Béla közkezen forgó dolgozatai is.

Borsos Benő. Lapunk zártakor vettük a szomorú hírt, hogy Borsos Benő a szatmári ref. gymn. nagy érdemű igazgatója, a tanári testület egyik kitünősége, az igazgatók mintaképe mindnyájunk fájdalomra f. hó 5-én elhunyt. Temetése nagy részvét közt f. hó 7-én ment végbe. Ószinte részvétünk a testvér szatmári iskolának és a gyászrahivott családnak.

Tartalom jegyzék: Advent. Vándor. — A belhivatalnokok melléklapja. — Öszinte szó. Kálvinista. — Az érmelléki egyházmegye rendkívüli közgyűlése. Diószegi pap. — A kisszántói ev. ref. egyház történelme. Keresztesi Károly. — Egyházkerületünk őszi közgyűlése. — Külföld: Német egyházi szemle. Veress István. — Biró Antal. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A beregi ref. egyházmegyébe kebelezett hetefehércsei társcegyház rendes lelkészi állására.

Javadalom: lakház és belsőség használatán kívül: az 1902 év márczius havában tartott egyházmegyei közgyűlés 13 jk. számában és a tiszántuli ref. egyh. ker. 1902 áprilisi közgyűlése 80 jk. sz. határozatával megerősített 1235 korona és az ezen összeget 1600 koronáig kiegészítő állami hozzájárulás.

Kötelesség a két társcegyháznak a már megállapított arányban és szokás szerinti-lelki gondozása és minden ügyeinek vezetése.

Az állás a választás megerősítése után azonnal feltétlenül elfoglalandó.

A kellőleg felszerelt pályázati kérvények f. 1906 év december 31. harmincegy napjáig Sütő Kálmán espereshez Munkács Postahely. Beregi m. — küldendők be. Debreczen, 1906. dec. 2.

Püspök helyett
Dicsőfi József,
egyh. ker. főjegyző.

Pályázat.

A hevesnagykunsági egyházmegyébe kebelezett kuncsorbai ref. egyház lelkésztanítói állomására.

Javadalom: a) lelkészi teendőkért 1600 korona, melyből 993 kor. 75 fillér kongrua kiegészítés; a többi készpénz az egyház pénztárából. Továbbá stóla 60 korona, végre természetbeni 2 szobás lakás. A lelkészi állás IV-ed osztályu.

b) Tanítói teendőkért 1000 korona készpénz. Kötelességek: a lelkészi teendők végzése és az osztatlan 6 osztályu iskolának a tiszántuli egyh. ker. tanterv szerinti vezetése. Az állomás azonnal elfoglalandó.

Megjegyeztetik, hogy a megválasztandó lelkésztanító a hevesnagykunsági egyházmegyei gyámintézetnek jogos és kötelezett tagja, továbbá Kuncsorba csak közigazgatásilag képez községet, tulajdonképen pedig pusztá, a község háza és iskola körüli 8—10 házzal, az egyháztagok a háttárban szétszórt tanyákon laknak.

Pályázati kérvények kellően felszerelve az 1907. év január hó 13-ik napjáig adandók be Györy Lajos espereshez. Kenderes Jásznagykunszolnok vármegye. Debreczen, 1906. dec. 7.

Kiss Áron
püspök.

HEGEDŰS és SÁNDOR

könyvkiadóhivatalában Debreczen a következő **nagyszabású theológiai ujdonságok jelentek meg**, melynek az alanti „előfizetési ivén” **2 kor. havi részletfizetésre** megrendelhetők:

Előfizetési-iv.

HEGEDŰS és SÁNDOR cég Debreczenben előfizetési felhívást bocsát ki az alant felsorolt theológiai művekre:

Előfizetési feltételek:

A művek szállítatnak: (a, kötetenkint **utánvétellel, bérmentve,**) A nem kívánt módozat
(b, kötetenkint folyó számlára,) áthuzandó!
(c, havi korona részletfizetésre.)

A fenti előfizetési feltételeket elfogadom, külön kikötést nem teszek s ezek alapján a teljes művek átvételének kötelezettsége mellett ezennel megrendelem az alanti könyveket:

Jánosi Zoltán egyházi dolgozatai I—XII. kötetét kötetenként,
Mitrovics Gyula, összegyűjtött papi dolgozatai I—VII. kötetét, kötetenként
Csiky Lajos, köznapi imádságokat (megjelenik évenként 1—2 kötet)
Eröss, Budhista káte

6 korona árban)	A meg nem
7 " ")	tartott
8 " ")	áthuzandó.
2 " ")	

és kérem a köteteket megjelenésekor

a, utánvétellel, **bérmentve**)
b, folyó számlára) A nem kívánt módozat áthuzandó.
c, összesen havi kor. részletfizetésre megküldeni,)

A részletek minden hónapban a **Hegedűs és Sándor** cég pénztáránál **Debreczen** fizetendők mindaddig, míg a mű teljes vételára törlesztve nincs. A részletek be nem tartása esetén folytatólagos kötetek a részletek pótlásáig visszatartatnak. A lejárt s ki nem fizetett részleteket a cégnek jogában áll a portókötség hozzá számítása mellett postai megbízással beszélni; a részletfizetések elmulasztása esetén a részletfizetési kedvezmény megszűnik és az egész mű vételára esedékessé válik.

Lakhely és kelet

Utolsó posta és megye

Név és állás

Külön megjegyzés

KÉRJÜNK LEVÉLGYI GIMÜNKRE BEKÜLDENI.

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives tudomására adni, hogy **Melocco Péter** budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját számlámra átvett **tetőfedési vállalatommal** egyesítve fogom tovább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes megelégedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem, hogy nagybecsű bizalmukkal **Lukács Vilmos** kiténtetni sziveskedjenek — **Debrecen, Hatvan-utca 5. szám.** maradtam kiváló tisztelettel

Elvállalok = **beton-munkát** cement és gramindelemű burkolást, fayence-lap burkolást. műkö lépcsők és lábozatok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus betoncsövekkel, hidak és átereszek építését stb.

Tetőfedési munkák szabadalmazott Eternit asbest cement palával.

Aszfalt lemezzel egyszerű és kettős ragasztott fedés. Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kitünő minőségű Portland és román cementből, stuccatur és alabastrom gipszből, kőfedél-lemezek elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbo-lineum, fedéllackok stb.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól fölfelé.
Részletfizetések 8 kor.-tól fölfelé

Pianinók.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonainérettekkel, templomok, szemináriumok részére és mint gyakorló orgonák.

Tanerőknek külön százalék engedmény.

Első magyar — villamos erőre berendezett —
hangszergyár.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros

Mag. kir. zeneakadémia, színházak, hadsereg, művészek stb. szállítója

Budapest, II., Lánchíd-utca 5.

Ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű vonós-, húros-, fuvó- és ütőhangszereit.

Specialista: húros, vonós, fuvó-hangszerek készítésében és javításában.
— **Hangfokozó-gerenda!!** mely által bármely hegedű, gordonka, melybe az illesztetik, sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) **Kezesség minden egyes hangszernél.** — **Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt.** Régi mesterhegedűk vétele és eladása. **Legnagyobb gyár és raktár.** Saját találmányu (Rákóczi) **tárogató;** általános elismert legjobb, mely tökéletes **solo-hangszerré** általam konstruáltatott. Iskolával 35 frittől feljebb. — **Orgona-harmoniumok.** A gyönyörű hang, melyet a világhírű legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol. önmagának zeng dicséretet.

65 forinttól minden árban kapható.

Az összes hangszerek javítása különleges szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden hangszernél. Arjegyek minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentre küldetik. — Kivétel nagyban és kicsinyben.

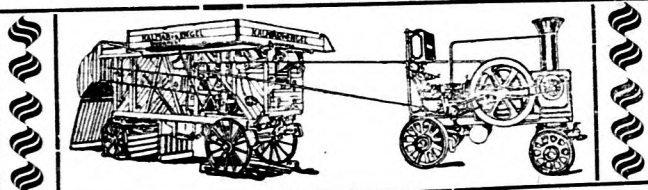
Számtalan első díjakkal és díszoklevelekkel kitüntetve.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja egy **cséplőgép**, mint malomüzemre legegyszerűbb **benzinmotorjait**, **benzinlokomobiljait**, valamint **szívógázmotorjait**, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jótállás kifizetésért! **Egyedül létező újdonság!**

Ezen motorok egyenletes járásuak és bámulatos egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Arjegyek ingyen! ————— Olcsó árak részletfizetésre.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

☞ férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. ☜

A járókelőket megálliítják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legújabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon kintüntetve látható, a legpontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főter, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTÁTOTT 1845-ben.